

SZESNAŚCIE
NIE DRUKOWANYCH DOKUMENTÓW
WYSTAWIONYCH PRZEZ ARCYBISKUPA JANISŁAWA
W LATACH 1319—1341

OPRACOWAŁ I WYDAŁ
KS. STANISŁAW LIBROWSKI

LUBLIN 1985

W S T Ę P

ROZPROSZENIE DOKUMENTÓW ARCYBISKUPA JANISŁAWA

1. ROZPROSZENIE W ZASOBIE

Dokumenty należą do proveniencji ich odbiorców, jakkolwiek inwentarze i katalogi dyplomów zamieszczają je według archiwów przechowujących. Właśnie z tej przyczyny, że dokumenty dawane przez wystawców wędrowały w różne miejsca do odbiorców, tak mało znajdujemy ich obecnie w archiwach wystawców. A przecież mogłoby ich tam być więcej, albowiem niektóre z nich sporządzano w dwóch egzemplarzach, a ponadto już od końca XVI w., na dobre od początku XIX stulecia, centralne archiwa kościelne scalały je u siebie.

Dokumentów wystawionych przez arcybiskupa Janisława (lata pontyfikatu: 1317—1341) znamy około 60. Ignacy Zakrzewski spotkał ich ok. 1877 r. w Archiwum Kapituły Gnieźnieńskiej w oryginałach tylko 5. W pozostałych zbiorach krajowych nie znano ich wtenczas więcej. Obecnie w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie znajdują się tylko 3 oryginalne dokumenty wystawione przez Janisława. Nic więc dziwnego, że wydawcy dokumentów publikowali je w przeważającej mierze z kopii, rzadziej z wcześniejszych transumptów.

2. NIESCALENIE W DRUKU

Publikowanie dokumentów ma między innymi zabezpieczać ich treść oraz w jakiś sposób scalać ich zasób.

Archidiecezja gnieźnieńska nie posiadała wystarczającej siły moralnej i intelektualnej, ażeby wydać drukiem zbiór swoich dokumentów, wśród nich także arcybiskupa Janisława. Zastępowali ją w tym obowiązku, mocno sporadycznie, inni. Pośród nich byli na pierwszym miejscu wydawcy *Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolski*, a więc zbioru regionalnego częściowo tylko pokrywającego się z obszarem archidiecezji — Ignacy Zakrzewski, bezimienny edytor pierwszych czterech jego tomów¹, oraz Antoni Gąsiorowski i Henryk Kowalewicz, którzy uzupełniali tomy Zakrzewskiego z tym samym czasokresem (do r. 1400)². Wszyscy inni poniżej wyliczeni uwzględniali dokumenty Janisława tylko ubocznie, to znaczy na ile były im potrzebne do całości ich publikacji względnie opracowań. Mój przyczynek wydawniczy traktuje dokumenty wystawione przez Janisława najbardziej całościowo, bo uzupełnia nie opublikowane dotąd z ogólnej jego działalności, a nie tylko z terytorium Wielkopolski.

¹ T. 1—4, Poznań 1877—1881.

² *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 6 [...] Warszawa 1982.

Pierwszy chronologicznie wydał dokument arcybiskupa Janisława i biskupa wrocławskiego Gerwarda z 1320 r. w 1842 J. Voigt³. Przedrukował go w r. 1860 A. Theiner⁴, a w l. 1885/87 C. P. Woelky⁵. Zatem już na tym miejscu trzeba zauważyć liczne przedruki dyplomów Janisława przez kolejnych edytorów. W l. 1848—1852 opublikowali 6 dokumentów arcybiskupa Janisława z okresu 1320—1321 L. Rzyszczewski i A. Muczkowski⁶. Dwóch z nich wystawcą był sam Janisław⁷, dwóch innych wspólnie z biskupem poznańskim Domaradem⁸, wreszcie dwóch ostatnich — z wymienionym i prałatem dziekanem gnieźnieńskim Mikołajem⁹. W r. 1856 synodalny dokument Janisława z 1326 wydał A. Z. Helcel¹⁰, a w 1875 inny podobny przekaz z 1340 r. U. Heyzmann¹¹. Obydwa przedrukował w r. 1878 I. Zakrzewski. Wydawcy zbiorów ogólnych mogą ponownie ogłaszać dyplomy wchodzące w zakres ich tematyki. W r. 1875 J. Caro wydał dokument arcybiskupa Janisława oraz czterech biskupów polskich z 1326¹². W r. 1874 F. Piekosiński ogłosił 3 dokumenty wystawione przez arcybiskupa Janisława w l. 1323—1330 oraz jeden przez tegoż i biskupa wrocławskiego Nankera w 1333¹³. Tenże uczony wydał w r. 1882 dokument wystawiony w 1327 przez arcybiskupa Janisława oraz biskupów krakowskiego Jana i wrocławskiego Macieja¹⁴. W l. 1878—1879 I. Zakrzewski opublikował 15 dokumentów arcybiskupa Janisława z okresu 1323—1341, z nich 4 powtórzone. Czternaście wystawił arcybiskup sam¹⁵, a jeden z biskupem poznańskim Janem¹⁶. W r. 1888 J. Korytkowski wydrukował dokument synodalny arcybiskupa Janisława z 1326¹⁷, ten sam co Helcel. W tymże 1888 r. B. Ulanowski ogłosił dokument wystawiony przez Janisława w 1336¹⁸. W r. 1902 wspomniany uczony wydał 2 dalsze dokumenty arcybiskupa Janisława z 1325—1326, powtarzając nowszy¹⁹. Wreszcie w r. 1920 tenże Ulanowski, oprócz 35 ekscerptów z tyłuż przywilejów Janisława, które miał gotowe w wykorzystywanych aktach z l. 1511/12, opublikował również dokument

³ *Codex diplomaticus Prussicus* [...] Bd 2, Königsberg, nr 93.

⁴ *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae* [...] t. 1, Roma, nr 257.

⁵ *Urkundenbuch des Bisthums Culm*, Danzig, nr 184.

⁶ *Kodex [!] dyplomatyczny Polski* [...] t. 2, cz. 1—2, Warszawa.

⁷ Nr 232, 236.

⁸ Nr 235, 240.

⁹ Nr 237, 239.

¹⁰ *Starodawne prawa polskiego pomniki* [...] t. 1, Warszawa, s. 397.

¹¹ Tamże, t. 4, Warszawa, s. 32.

¹² *Liber cancellariae Stanislai Ciołek* [...] „Arch. f. Österr. Gesch.” Bd 52, s. 241—242.

¹³ *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej* [...] cz. 1, Kraków, nr 131, 137, 149, 152. *Monumenta Medii Aevi historica* [...] t. 1.

¹⁴ *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa* [...] cz. 2—4, Kraków, nr 373. *Monum. M. Aevi hist.* t. 7.

¹⁵ *Kodeks dypl. Wielkopolski* [...] t. 2, Poznań 1878, nr 1038, 1047, 1051, 1052, 1061, 1064, 1066, 1073, 1108, 1116, 1139, 1181, 1195; t. 3, P. 1879, nr 2048 (= 1202a).

¹⁶ *Kodeks dypl. Wielkopolski*, t. 2, nr 1196.

¹⁷ *Arcybiskupi gnieźnieńscy* [...] t. 1, Poznań, s. 527—528, przyp. 4.

¹⁸ *Dokumenty kujawskie i mazowieckie* [...] W: Archiwum Komisji Historycznej [Akad. Umiej.] t. 4, Kraków, s. 310, nr 25.

¹⁹ *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, vol. 2, Kraków, s. 45, nr 138; s. 313, nr 674. *Monum. M. Aevi hist.* t. 16.

naszego metropolity z 1322²⁰. W r. 1913 J. Wiśniewski ogłosił 2 dokumenty wystawione przez arcybiskupa Janisława w r. 1321 i 1338²¹. W r. 1939 M. Hein i E. Maschke wydali 13 dokumentów Janisława z okresu 1320—1330, wśród nich: 3 wystawione przez samego arcybiskupa²²; jeden przez Janisława i biskupa poznańskiego Domarada²³; 6 przez arcybiskupa, Domarada i opata z Mogilna Mikołaja²⁴; wreszcie 3 przez Janisława, biskupa Domarada i prałata dziekana gnieźnieńskiego Mikołaja²⁵. Z nich tylko 2, oznaczone w moich przypisach nr. 473 i 703, opublikowano po raz pierwszy, a resztę powtórzono dla całości edycji przeważnie z *Kodeksu dyplomatycznego Polski* oraz z obu wydań *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*. W r. 1949 J. Mitkowski wydał dokument arcybiskupa Janisława z 1330²⁶. W r. 1960 S. M. Sza-cherska wydrukowała dokument wystawiony w 1318 przez arcybiskupa Janisława oraz biskupów płockiego Floriana i lubuskiego Stefana²⁷. W r. 1965 S. Kuraś wydał dokument Janisława z 1330²⁸. W r. 1969 S. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś potwierzyli dla kompletności swego zbioru 2 dokumenty wystawione przez arcybiskupa Janisława, opublikowane wcześniej przez Wiśniewskiego²⁹. Wreszcie w r. 1982 A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz wydali 11 dokumentów arcybiskupa Janisława z l. 1322—1341, ponawiając 2 wcześniej drukowane³⁰.

Poza wyliczonymi przeze mnie drukowanymi dokumentami arcybiskupa Janisława istnieje przypuszczalnie jeszcze kilka nie wymienionych. Wyliczyłem 68 dokumentów ogłoszonych drukiem. Wśród nich są 23 kolejno wydane. W następstwie tego znaleźmy dotąd tylko 45 dokumentów Janisława z pierwszych wydań. Do nich dochodzi 15, czyli 1/4 całości, publikowanych przeze mnie po raz pierwszy, jako że dyplom trzeci wydaję z uzasadnionego powodu powtórnie. Zatem nie dublowanych drukowanych dokumentów Janisława posiadamy 60.

Mozna żywić nadzieję na odnalezienie jeszcze kilkunastu dokumentów tego metropolity w kopiach, transumptach a nawet w oryginałach. Wiadomo bowiem, że niektóre ekscerpty przywilejów Janisława podane przez B. Ulanowskiego w *Wizytacjach*³¹ nie posiadają dotychczas znanych sobie odpowiedników w pełnym brzmieniu. Sam też natrafiłem w gnieźnieńskich kopiariuszach 2 i 3 (B-5 i B-6) przynajmniej na 3 wzmianki odnoszące się do nie znanych dyplomów Janisława, niestety bez pożądanego kontekstu.

²⁰ *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, Kraków, s. 512—513.

²¹ *Dekanat opoczyński*, Radom, *Monumenta*, s. 27, 26—27.

²² *Preussisches Urkundenbuch*, Bd 2, Königsberg, nr 312a, 320a, 703.

²³ Tamże, nr 287.

²⁴ Jw. nr 268, 282, 296, 310, 322, 348.

²⁵ Tamże, nr 327, 346, 473.

²⁶ *Początki klasztoru Cystersów w Sulejowie* [...] Poznań, s. 345, nr 29.

²⁷ *Z dziejów kancelarii książąt kujawskich w XIII w.* „Stud. źródł.” t. 5, s. 19—20.

²⁸ *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 1, Lublin, nr 36.

²⁹ *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 4, Wrocław, nr 899, 921.

³⁰ *Kodeks dypl. Wielkopolski*, t. 6 [...] Warszawa, nr 92, 96, 97, 98, 99, 101, 104, 106, 109, 125, 128.

³¹ *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego* [...] Kraków 1920, s. XIX—XXIV.

3. RESZTA UWAG

Wydawcy zbiorów regionalnych nie powinni przekraczać określonego tytułem terytorium odnośnie do dokumentów częściowych. Dotąd nie wszyscy trzymali się tego. Jednak każdy z nich może zamieszczać dokumenty ogólne, wystawiane np. przez panujących, metropolitów, biskupów, mimo że przekraczają obszarem ich region, jeżeli również odnoszą się do niego.

Tym zastrzeżeniom nie podlega mój zbiorek, jako że dotyczy wyłącznie arcybiskupa Janisława.

Nie jest w porządku, jeżeli nowsi wydawcy samoistnych zbiorów dokumentów nie przytaczają w wiadomościach o przekazach źródłowych swoich pozycji wydanych sporadycznie dyplomów także przez nazwiska ich edytorów, a tylko przez tytuły czasopism, w których je wydrukowano, np. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, Nasza Przeszłość*. Jest to nie tylko niekoleżeńskie, ale również niesprawiedliwe. Przecież wydający dokumenty sporadycznie pierwsi natrafili na nie, względnie później uzupełniali zbiory samoistne, jak np. teraz ja. Przecież pojedyncze dokumenty nie weszły do określonych czasopism same, ale wysiłkiem owych przemilczanych częściowych wydawców.

Poniższe dokumenty publikuję w oparciu o wskazania: 1) *Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*. Oprac. Komisja Historyczna Polskiej Akademii Umiejętności przy współudziale towarzystw naukowych we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie. W: Arch. Komis. Hist. Ser. 2, t. 2, Kraków 1930, s. 1—40. (Odb. Kraków 1925).—Adam Wolff: *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*. „Stud. źródł.” t. 1: 1957, s. 155—181.

1

Zatwierdzenie kolejnej umowy zawartej pomiędzy Witowem a Sulejowem.

Zarnów, 3 czerwca 1319

Janisław arcybiskup gnieźnieński zatwierdza przyjacielską umowę zawartą pomiędzy Świętosławem opatem Premonstratensów z Witowa a Bertoldem opatem Cystersów z Sulejowa, oraz ich konwentami, dotyczącą dziesięcin ze wsi Kępin i Cekanów oraz małdratów względnie misaliów ze wsi Milejów, Cekanów i Łazy (miejscowości położonych na terenie norbertańskiej parafii Milejów, a należących do Cystersów), które mają uiszczać Cystersi Premonstratensom.

Oryginał pergaminowy nie znany. Znajdował się w Milejowie jeszcze w r. 1755.

Kopia 1: [Odpisy dokumentów i spisy inwentarza kościoła w Milejowie sporządzone w XVIII w.], s. 10—11. Kopia z ok. 1755 r. (s. 77) wykonana pewnie przez komendarza parafii premonstratensa Norberta Domagalskiego.

Kopia 2: Tamże, s. 83 sporządzona z pierwszej w r. 1886 przez diecezjalnego już administratora parafii ks. Konstantego Waberskiego.

Kopia 3: Rkps PAN w Krakowie nr 3508, k. 8. Odpis z kopii pierwszej pochodzący z pocz. XX w.

Drukuje w oparciu o kopie 1.

Ianislauſ Dei et Apoſtolice Sedis providencia ſancte Gneznenſis eccleſie archiepiſcopuſ¹ ad perpetuam rei memoriã. Cum inter fratrem Suentoſlaum abbatem de Vitovia² et conventum ipſiuſ ex parte una, et fratrem Bertholdum abbatem de Suleiow³ necnon conventum eiudem ex parte altera ſuper decimis de Campino⁴ et Chekanow⁵ et ſuper quibusdam menſuris ſiliginiſ et avene coram nobiſ orta fuiſſet materia queſtionis, iidem abbateſ de conſenſu ſuorum conventuum talem formã concordie invenerunt: videlicet quod prefatuſ abbaſ de Suleiow una cum conventu ſuo unum cmetonem liberum ſive manſum in hereditate ipſorum dicta Mileiow⁶ antique eccleſie beati Martini⁷ iuxta Vitoviam ſite dederunt, donaverunt et assignaverunt perpetuo poſſidendum. Inſuper abbaſ et conventuſ predicti promiſerunt in dicta hereditate ipſorum Mileiow et in diſtrictu eodem et, ſi tot inibi non fuerint reperti, in vicina hereditate eorum Chekanow et Łazy⁸ centum quinquaginta manſos completos menſurare, de quibuſ omnibuſ de iam locatiſ et poſſeſſiſ ſculteti et incole manſorum eorundem in feſto beati Martini⁹ de quolibet manſo duas menſuras, unã ſiliginiſ et alterã avene, anniſ ſinguliſ abbati et monaſterio Vitovienci perpetuo dare et ſolvere tenebuntur, et in ipſa Vitovia preſentare. De locandiſ vero manſiſ, cum fuerint locati, ſimiliter duas menſuras, unã ſiliginiſ et alterã avene eidem abbati et conventui in feſto b. Martini, ut premititur, anniſ ſinguliſ ibidem in Vitovia dabunt et perſolvent. Hanc videlicet compoſicionem fecerunt, ſalva concordia per venerabilem in Chriſto patrem dominum Philippum miſeracione divina Firmanum epiſcopum, olim Apoſtolice Sedis legatum literiſ authenticiſ roborata¹⁰, quam volunt in ſuo robore in omnibuſ ſuiſ capituliſ et articuliſ permanere. Noſ itaque ipſorum amicabilem concordiam ac [s. 11] compoſicionem ratã et gratã habere preſentibuſ confirmãmuſ, et in evidenciã pleniorẽ ſigilli noſtri appenſione duximuſ muniri. Actum et datum in Sarnovia¹¹ tercio Nonã Iunii anno Domini 1319, preſentibuſ viriſ religioſiſ: fratre Gerardo de Andrzejow¹², fre Petro de Wanchow¹³, fre Stephano de Clara Tumba¹⁴, fre Boguſlao de Breſſca¹⁵ abbatibuſ; fre Fabiano prepoſito de Zwierzyniec¹⁶; Nicolao decano, Wloſtone archidiacono Gnez-

¹ Janiſław h. Korab, arcybiskup metropolita gnieźnieński w l. 1317—1341, koroſator Władyſława Łokietka i Kazimierza Wielkiego, zaſtżony na polu ſynodalnym i w ſporach polsko-krzyżackiſ.

² Świętoſław opat Premonſtratenoſów w Witowie.

³ Bertold opat Cyſteroſów w Sulejowie.

⁴ Kępin wieſ w parafii Milejów.

⁵ Cekanów wieſ na terenie par. Milejów.

⁶ Milejów wieſ parafialna w dobrach Cyſteroſów z Sulejowa, ale patronatu Norbertanoſów z Witowa.

⁷ Kościół opacki w Witowie pw. św. Marcina Biskupa.

⁸ Łazy wieſ w par. Milejów.

⁹ 11 liſtopada.

¹⁰ Dokument ugody z 15 lipca 1282 drukowany po raz drugi przez J. Mitkowſkiego w r. 1949 (Początki klasztoru Cyſteroſów w Sulejowie, s. 330—333).

¹¹ Żarnów miejscowoſć historyczna w archidiaconacie kurzeloſkim.

¹² Gerard opat Cyſteroſów z Jędrzejowa.

¹³ Piotr opat Cyſteroſów z Wãchocka.

¹⁴ Stefan opat Cyſteroſów z Mogiły.

¹⁵ Boguſław opat Premonſtratenoſów z Brzeſka.

¹⁶ Fabian prepozyt klasztoru Norbertanoſów ze Zwierzynca pod Krakowem.

nensibus ¹⁷, Venceslao archidiacono Calissiensi ¹⁸ et Ioanne canonico Rudensi ¹⁹ et aliis multis.

2

Lokacja wsi Kozielec na prawie chełmińskim.

Ujma, 17 marca 1324

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituly metropolitalnej, przekazuje Mikołajowi Litwinowi mieszczaninowi brzeskiemu wieś arcybiskupstwa Kozielec na Pomorzu (pow. świecki) do lokowania na prawie chełmińskim, sprzedaje mu za 20 grzywien tamtejsze sołectwo, określa jego uposażenie, powinności osadników i własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Archiwum Archidiecezjalne, Kopiarusz 6 (B-6), dawniej prawnikowo Liber privilegiorum 3, sporządzony w latach 1531—1581, k. 289 (u góry księgi). Wpisu dokumentu dokonano w r. 1532. Tytuł wpisu: Ville Cozelcz clavis eiusdem [Camenensis], k. 288v.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituly gnieźnieńskiej z XVI wieku. Wydał B. Ulanowski. Kraków 1920, s. 321. Ekscerpt jest fragmentem akt z 1512 r.

Publikuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne gestarum rerum memoria processu temporis evanescat et pereat, discretorum virorum providencia solet eas per literas exserare. Noverint igitur universi, tam presentes quam futuri, ad quorum noticiam devenerit scriptum presens, quod nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus ¹ melioracioni et reformacioni ² bonorum nostrorum et ecclesie nostre, in quantum possumus, toto desiderio intendentes, et considerantes, quod ex locacionibus iuris Theutonici ³ pensiones et census non minorantur bonorum quorumlibet, sed augentur, de consensu fratrum nostrorum Gneznensis Capituli, hereditatem nostram et dicte ecclesie nostre Cozielec ⁴ vulgariter nuncupatam, sitam in terra Pomeranie, Nicolao Lithvano civi Brestensi ⁵ iure Theutonico Culmensi ⁶ dedimus et comisimus collocandam, vendentes eidem in illa scolteciam pro viginti marcis pecunie ponderis Thorunensis ⁶ tenendam, habendam et cum suis legitimis heredibus seu successoribus ac eodem iure hereditario possidendam. Nomine cuius scultecie ipse et sui heredes seu successores in eadem villa duos mansos liberos et unam tabernam liberam ac tercium dena-

^a W kopiach błędnie: Tinecensi.

^b W kopiach bezsensownie: Basiliensi.

¹⁷ Mikołaj prałat dziekan i Włost (Włoston) prałat archidiacon gnieźnieński.

¹⁸ Wacław prałat archidiacon kaliski.

¹⁹ Jan kanonik rudzki.

^a informacioni Kop.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dokumencie 1.

² Prawo niemieckie brane ogólnie.

³ Kozielec wieś arcybiskupia na Pomorzu, blisko Świecia, w parafii Niewieścín.

⁴ Mikołaj zw. Litwinem, mieszczanin z Brześcia (Kujawskiego).

⁵ Prawo niemieckie w odmianie chełmińskiej.

⁶ Grzywna z mennicy toruńskiej.

rium obveniendum ex iudiciis et iuramentis quibuslibet obtinebit eo salvo, quod nobis et ecclesie nostre prefate in villa predicta iura dominorum, que consueverint habere in villis sic locatis, necnon pomarium ibidem situm et vineam sive locum vinee et silvas, que eadem non poterunt sub mensura, tenore presencium reservamus. Incole vero eiusdem ville nobis et ecclesie nostre prefate marcam Thorunensem de manso quolibet annis singulis in festo Purificacionis beate Marie Virginis⁷ pro censu et decima solvere tenebuntur. Ut autem predicta nostra ordinacio robur obtineat perpetue firmitatis, ipsam conscribi mandavimus et nostro ac nostri Capituli sigillis ad perpetuam rei memoriam appensione muniri. Actum et datum in Uy⁸ma⁹ sextodecimo Calendas Aprilis anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo quarto, presentibus honorabilibus viris dominis: Ywone^b cantore⁹, Clemente scolastico¹⁰, Vincencio canonico¹¹ Gneznensibus, Petro cantore¹².

3

Odnowienie wójtostwa w mieście Kwieciszewie, lokowanego na prawie średzkim.

Gniezno, 25 kwietnia 1326

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, nadaje Mikołajowi z Pszczewa synowi Bertolda wójtostwo w mieście arcybiskupstwa Kwieciszewie (woj. kaliskie, pow. gnieźnieński), lokowanym uprzednio wraz z przyległościami na prawie średzkim, określa jego uposażenie i powinności mieszczan.

Oryginał, uszkodzony: Gniezno, Arch. Archidiec., nr 91.

Kopia: Gniezno, tamże, Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, f. 159v—160. Wpisu dokumentu dokonano w r. 1533. Tytuł wpisu: Scultecie oppidi Quieciszew clavis eiusdem [Znenensis].

Druk: Kodeks dypl. Wielkopolski, II, Poznań 1878, nr 1066 z oryginału, z licznymi ubytkami i pewnymi błędami. Dlatego ponownie go publikuję.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 449. Stanowi on fragment akt z 1512 r.

Drukuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Quoniam omnium habere memoriam divinum est potius quam humanum, sapientum decrevit providencia, ut facta hominum digna memoria literarum serie cum annotatione testium posterorum noticie commendentur. Nos igitur Ianislaus divina providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus universis presentibus et futuris, ad quos pervenerit scriptum presens, quod atten- [k. 160] dentes fidelia et grata servicia Nicolai de Pczew filii Bertholdi²

^b Zerone Kop.

⁷ 2 lutego.

⁸ Uy⁸ma wieś arcybiskupów na Kujawach, na terenie par. Siniarzewo.

⁹ Iwon prałat kantor gnieźnieński.

¹⁰ Klemens prałat scholastyk gnieźnieński.

¹¹ Wincenty kanonik gnieźnieński.

¹² Piotr prałat kantor nie wymienionej kolegiaty.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Mikołaj syn Bertolda z miasta archidiaconalnego Pszczew w diecezji poznańskiej.

nobis exhibita et in posterum exhibenda, de consensu et voluntate fratrum nostrorum Gneznensis Capituli, advocaciam in civitate nostra dicta Quecysow³ eidem Nicolao contulimus perpetuo possidendam — que civitas cum adiunctis sibi hereditatibus Quecysow et Falancyno est iure Sredensi⁴ locata — dantes predicto Nicolao et suis liberis ac successoribus legitimis nomine advocacie quatuor mansos liberos, terciam partem solutionis omnium camerarum [et] macellorum ac tercium denarium iuramentorum et cuiuslibet iudicati. Preterea incolis civitatis et hereditatum dictarum de agris prorsus incultis a solutione census et decime quinque annorum spacio concedimus libertatem. Qua durante de cultis agris solvent nobis decimam manipularem⁵ in campis. Exspirante autem quinque annorum libertate predicta, incole civitatis et hereditatum supradictarum de quolibet manso modium tritici, modium siliginis, modium avene ad mensuram Gneznensem⁵ et fertonem argenti iuxta consuetudinem terre Gneznensis annis singulis ratione census et decime nobis solvere tenebuntur. Ut autem hec nostra ordinacio robur perpetue firmitatis obtineat, presens privilegium scribi fecimus et nostri ac predicti nostri Capituli sigillorum munimine roborari. Actum et datum Gnezne in die beati Marci Evangeliste anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo sexto, presentibus honorabilibus [viris] dominis: Andrea preposito⁶, Nicolao decano⁷, Iwano cantore⁸, Vincencio archidicono⁹, Thomislao custode¹⁰, Petro cancellario¹¹ et aliis multis canonicis Gneznensibus, tunc in capitulo congregatis.

4

Lokacja wsi Boguszyna Woda na prawie średzkim.

Uniejów, 23 czerwca 1326

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapitule metropolitalnej, przekazuje Adamowi synowi Marcina wieś arcybiskupstwa Boguszyna Woda w pobliżu Grzegorzewa (woj. kaliskie, pow. koniński) do lokowania na prawie średzkim, sprzedaje wymienionemu za pewną sumę tamtejsze sołectwo, określa jego uposażenie, powinności osadników i własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 70v—71. Wpis po r. 1531 w nie drukowanym transumpcie Mikołaja Strzeszkonis z Łagiewnik, prałata kustosa i wikariusza gen. gnieźnieńskiego z daty: Uniejów, 6 maja 1416 r., k. 70v—71v. Tytuł: Transsumptum privilegii scultecialis ville Boguschynavoda in eadem clave Grzegorzoviensi sitte.

² manipulatim Kop.

³ Kwieciszewo historyczne miasto arcybiskupie pod Gnieznem. Do miasta przylegaly wsie (rowniez) Kwieciszewo i Falęcino.

⁴ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (na Śląsku).

⁵ Używano tu miar gnieźnieńskich.

⁶ Andrzej prałat prepozyt gnieźnieński.

⁷ Mikołaj prałat dziekan gnieźnieński.

⁸ Iwon lub Iwan prałat kantor gnieźnieński.

⁹ Wincenty prałat archidiacon gnieźnieński.

¹⁰ Tomisław prałat kustosz gnieźnieński.

¹¹ Piotr prałat kanclerz gnieźnieński.

Ekscerpt: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa*, s. 261. Jest on fragmentem aktu z 1511 r.

Publikuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne ea, que aguntur in tempore simul cum decursu temporis evanescent, literarum solent apicibus cum subscripcione testium posteris commendare. Ideo nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ bona nostra et ecclesie nostre cum Dei suffragio reformare, quantum possumus, cupientes, hereditatem nostram et ecclesie nostre Bogussyna Voda² wlgariter nuncupatam, sitam prope Grzegorzew³, sub ratihabicione nostri Gneznensis Capituli, iure Theutonico, Sredensi⁴ videlicet, exposuimus ad locandum, vendentes Ade filio Martini⁵ pro certa pecunia scolteciam in eadem, et dantes ei et suis liberis ac successoribus legitimis nomine scoltecie tres mansos liberos, tertium denarium iuramenti et cuiuslibet iudicati ac medietatem tabernarum perpetuo possidenda. Incolis vero hereditatis predictae de agris olim cultis sex annis, de incultis autem decem annis a solucione census et decime concedimus libertatem. Statuimus, quod elapsis primis sex annis libertatis eiusdem solvent nobis decimam manipularem in campis. Evolutisque plenarie decem [annis] libertatis pretacte, predictae hereditatis coloni decimam in campis, preter linum et rapulas, vel maldrata triplicis frumenti, videlicet modium tritici, modium siliginis et modium avene, quod maluerint, ac fertonem argenti usualis [monete] de quolibet manso annis singulis nobis solvere tenebuntur. Et quoniam iura dicte civitatis Sredensis nobis sunt incognita, omnia iura, que commodum et utilitatem respiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. In cuius rei testimonium et evidentiam presens privilegium scribi mandavimus et nostro ac Capituli Gneznensis predictae sigillorum caractere communiri. Actum et datum in Unyeow nono Kalendas Iulii anno Domini millesimo tricentesimo vigesimo sexto, presentibus honorabilibus viris dominis: Vincencio archidiacono⁶, Thomislao custode⁷ [k. 71] et Petro cancellario⁸ [Gneznensibus], Ioanne preposito Rudensi⁹, Derscone archidiacono Unyeoviensi¹⁰, Benedicto et Przybkone canonicis Gneznensibus¹¹ et multis aliis fidedignis.

5

Lokacja na prawie średzkim powstającej wsi Janisławice.

Łowicz, 4 kwietnia 1330

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za radą kapitule metropolitalnej,

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Boguszyna Woda, obecnie Boguszyniec, wieś w parafii Grzegorzew.

³ Grzegorzew, nieco później miasto i klucz majątków arcybiskupich.

⁴ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Środa Śląska).

⁵ Adam syn Marcina.

⁶ Wincenty prałat archidiacon gnieźnieński.

⁷ Tomisław prałat kustosz gnieźnieński.

⁸ Piotr prałat kanclerz gnieźnieński.

⁹ Jan prałat prepozyt kapituły kolegiackiej w Rudzie.

¹⁰ Dzierżek prałat archidiacon kapituły kolegiackiej w Uniejowie.

¹¹ Benedykt i Przybko (Przybysław) kanonicy gnieźnieńscy.

przekazuje zarośla arcybiskupstwa nad rzeczką Łupia (w dobrach łowickich) Marczkowi synowi Bogumita, które tenże przedtem użytkował wspólnie z Tomaszem i Oleśkiem, do lokowania nowej wsi Janisławice (nazwanej od imienia arcybiskupa) na prawie średzkim, sprzedaje mu za pewną sumę tamtejsze sołectwo oraz określa jego uposażenie, powinności osadników i własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 55—55v. Wpisu dokumentu dokonano zaraz po r. 1531. Tytuł wpisu: Ville Jenyslawice.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 173. Stanowi on fragment akt z 1511 r.

Drukuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Quoniam facta hominum labilia dilabi per decursum temporis consueverunt, providorum sanxit auctoritas ea literis authenticis cum subscriptione testium perhennare. Ideo nos Janislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum esse volumus universis presentibus et futuris, ad quos [litere] presentes devenerint, quod bona ecclesie nostre Gneznensis permittente Domino reformare², quantum possumus, intendentes, hereditatem eiusdem ecclesie, mericam videlicet super fluvium Luppa³ in Loviciensis districtu, intra libertates, quas Thomas, Olesko et Marczko⁴ possiderant olim a nobis, de fratrum nostrorum consilio, Gneznensis scilicet Capituli, iure Theutonico, Sredensi⁴ videlicet, exposuimus ad locandum, vendentes Marczkoni, filio quondam Bogumili⁵ pro certa pecunia scolteciam in eadem — quam villam locandam ex predictis libertatibus Janisławice⁶ volumus nuncupari — et dantes eidem scolteto et suis liberis ac successoribus legitimis nomine scoltecie noviter locande quatuor mansos liberos, nobis similiter quatuor reservatis, tertium denarium iuramenti et cuiuslibet iudicati, medietatem tabernarum et de cameris sutorum, carnificum et pistorum iure hereditario perpetuo possidenda. Preterea incole hereditatis predictae octo annis habebunt a solutione census et decime libertatem ita tamen, quod quatuor annis primis dabunt decimam manipularem in campis de agris cultis tantummodo. In aliis autem quatuor annis sequentibus decimam similiter in campis et medietatem census, medium fertonem videlicet de manso quolibet nobis solvent. Elapsis itaque octo annis libertatis predictae, coloni ville seu hereditatis predictae quatuor mensuras siliginis et quatuor avene, duas mensuras tritici et duas hordei ac fertonem argenti usualis monete racione [k. 55v] census et decime annis singulis de manso quolibet nobis solvere tenebuntur. Et quoniam iura civitatis Sredensis nobis sunt incognita, omnia iura, que commodum et utilitatem respiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. In quorum testimonium

² informare Kop.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Rzeczka Łupia, dopływ Bzury.

³ Tomasz, Oleśko i Marczko (jak w przyp. 5).

⁴ Prawo niemieckie w odmiennie średzkiej.

⁵ Marczko syn śp. Bogumita.

⁶ Janisławice — od arcybiskupa Janisława, wieś parafialna na południe od Skierniewic.

presens privilegium scribi fecimus et nostri ac predicti nostri Capituli sigillorum appensione muniri. Actum et datum in Lovicz pridie Nonas Aprilis anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo, presentibus honorabilibus viris dominis: Vincencio cantore⁷, Clemente scolastico⁸, Petro cancellario⁹ Gneznensibus, magistro Andrea cancellario Plocensi¹⁰, Boguslao archidiacono Unyioviensi¹¹, Martino thesaurario nostro¹², canonicis Gneznensibus et aliis fidedignis.

6

Lokacja wsi Oraczew na prawie średzkim.

Uniejów, 12 listopada 1330

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, przekazuje Przebysławowi Szyronujcemu? wieś arcybiskupstwa Oraczew (w woj. i pow. sieradzkim) do lokowania na prawie średzkim, sprzedaje wymienionemu za pewną sumę tamtejsze sołectwo, określa jego uposażenie, powinności osadników i własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, [Arch. Archidiec., Kopiarz 16, opis jak w dok. 2, k. 92v. Wpis po r. 1531 w nie drukowanym transumpcie Jana Łaskiego arcybiskupa, legata, przy-
masa z daty: Uniejów, 1 grudnia 1524 r., k. 92—93. Tytuł trans.: Ville Oraczow
clavis eiusdem [Opatoviensis].

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 399. Jest on fragmentem akt z 1512 r.

Publikuje w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne ea, que aguntur sub tempore, simul cum decursu temporis evanescent, consueverunt literis authenticis posteris commendari. Ideo nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus¹ notum facimus universis, ad quorum noticiam pervenerit scriptum presens, quod bona ecclesie nostre, quantum possumus [adiutorio Dei meliorare] intendentes, hereditatem dicte ecclesie Oraczow² vulgariter nuncupatam, sitam in terra Syradie, sub ratihabicione fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet Capituli, iure Theutonico, Sredensi³ scilicet, exposuimus ad locandum, vendentes pro certa pecunia Przebyslao dicto Szyronujcy [?] ⁴ sculteciam in eadem. Et damus sibi et suis liberis ac successoribus legitimis nomine scultecie in hereditate predicta octavum mansum liberum, et tertium denarium iudicati cuiuslibet et taberne, borrea pro nostro dominio spe-

⁷ Wincenty prałat kantor gnieźnieński.

⁸ Klemens prałat scholastyk gnieźnieński.

⁹ Piotr prałat kanclerz gnieźnieński.

¹⁰ Magister Andrzej prałat kanclerz płocki, kanonik gnieźn.

¹¹ Bogusław prałat archidiacon uniejowski, kanonik gnieźn.

¹² Marcin skarbnik arcybiskupa, kanonik gnieźnieński.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Oraczew wieś na terenie parafii Chartupia Wielka.

³ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Środa na Śląsku).

⁴ Przebysław (Przybysław) zwany Szyronujcy?

cialiter reservata. Incolis autem, qui se in prefata hereditate locabunt, ex eo quod multo tempore retroacto iacuit desolata, duodecim annis a solutione census et decime plenam concedimus libertatem. Qua elapsa iidem incole de quolibet manso annis singulis in festo beati Martini⁵ unam mensuram tritici, quinque mensuras siliginis et sex mensuras avene ac fertonem usualis monete argenti racione census et decime perpetuo nobis dabunt. Et quoniam iura Sredensia nobis sunt ignota, omnia iura, que utilitatem respiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. In quorum testimonium presens privilegium scribi fecimus, atque nostro ac demum nostri predicti Capituli sigillorum caractere communiri. Actum in Unieioiw in crastino beati Martini episcopi anno Domini [millesimo] tricentesimo tricesimo, presentibus dominis: Petro cancellario Gneznensi⁶, magistro Andrea Plocensi cancellario⁷, Nicolao archidiacono Calissiensi⁸, Boguslao cantore Lancicienski⁹, Boguslao archidiacono^a Unieioviensi¹⁰, canonicis Gneznensibus et aliis fidedignis.

7

Lokacja wsi Rabowo — późniejsze Duplice na prawie średzkim.

Gniezno, 16 października 1334

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, przekazuje Piotrkowi synowi Benka wieś arcybiskupstwa Rabowo (późniejsze Duplice) w dystrykcje łowickim do lokowania na prawie średzkim, sprzedaje wspomnianemu za pewną sumę tamtejsze sołectwo, określa uposażenie sołtysa, powinności osadników i własne uprawnienia.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 29v. w nie drukowanym transumpcie arcybiskupa Jarostawa z daty: Łowicz, 30 sierpnia 1354 r. Tytuł trans. nadany w r. 1532: Advocacie in Duplice clavis eiusdem [Lovicensis].

Wzmianka: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 25.

Publikuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Quoniam ea, que aguntur in tempore, simul labuntur cum tempore, sapientes [k. 29v] consueverunt ea scriptis authenticis ac testibus posteriorum noticie intimare. Igitur nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus¹ notum facimus universis, tam presentibus quam futuris, ad quorum noticiam devolutum fuerit scriptum presens, quod ecclesie nostre bona meliorare pro viribus cupientes, hereditatem nostram et eiusdem ecclesie, videlicet Rabowo², que est sita ex ista parte fluvii dicti

^a cantore Kop.

⁵ 11 listopada.

⁶ Piotr prałat kanclerz gnieźnieński.

⁷ Mgr Andrzej prałat kanclerz płocki, kanonik gnieźnieński.

⁸ Mikołaj prałat archidiacon kaliski, kanonik gnieźnieński.

⁹ Bogusław prałat kantor łeczycki, kanonik gnieźnieński.

¹⁰ Bogusław prałat archidiacon uniejowski, kanonik gnieźnieński.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Rabowo — pierwotna nazwa wsi Duplice Duże, dziś Wyborów na terenie parafii Złaków.

Slodew³ in districtu Lovicensi, iure Theutonico, quod servatur in Srzoda⁴, sub rathabicione fratrum nostrorum Gneznensis Capituli, exposuimus ad locandum, vendentes pro certa summa pecunie Petrkonii filio quondam Benkonis⁵ sculteciam in eadem, et dantes sibi et suis liberis ac successoribus legitimis nomine dicte scultecie decimum mansum liberum de omnibus quotquot mensurari poterunt intra metas hereditatis ipsius. Damus eciam sculteto eidem et successoribus eius medietatem tabernarum et bancorum quorumlibet, videlicet pistorum, carnificum et sutorum, iuramentorum vero tercium denarium et cuiuslibet iudicati. Preterea incolis hereditatis predictae a solutione census et decime de agris exstirpandis octo annorum spacio concedimus libertatem. Qua durante de agris prorsus cultis solvent decimam manipulatim in campis. Elapsa vero octo annorum libertate predicta, coloni hereditatis predictae singulis annis de quolibet manso fertonem iuxta ius predictum, ratione census, et maldratam triplicis frumenti, videlicet quatuor mensuras tritici, quatuor siliginis et quatuor avene, nomine decime, nobis et nostris successoribus medietatem fertonum et maldratarum predictarum, et ecclesie sancte Marie Lovicensi⁶ aliam medietatem fertonum et maldratarum earundem, in festo beati Martini⁷, in Lovicz presentare et solve tenebuntur. Et quoniam iura Sredensia nobis sunt prorsus incognita, omnia iura, que commodum et honorem respiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. Ut autem hec nostra ordinatio inviolabilis perseveret, presens privilegium scribi fecimus et nostri ac demum Capituli predicti nostri sigillorum caractere communiri. Actum et datum Gnezne in die beati Galli anno Domini M^o tricentesimo tricesimo quarto, presentibus honorabilibus viris: Iwano preposito⁸, Nicolao decano⁹, Thomislao archidiacono¹⁰, Ioanne scolastico et officiali¹¹, Benedicto custode¹², Petro cancellario¹³ et aliis fidedignis. Per manus Hanconis vicecancellarii¹⁴.

8

Nadanie młyna w Uniejowie.

Gniezno, 27 kwietnia 1336

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, nadaje Janowi zwanemu Prusakiem, wójtowi uniejowskiemu, młyn w mieście arcybiskupstwa Uniejowie, położony nad rzeką Wartą, łącznie z placem.

³ Studwia lewy dopływ rzeki Bzury.⁴ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (na Śląsku).⁵ Pietrek (Piotr) syn śp. Benka (Benedykta).⁶ Kościół par. Najśw. Maryi P. w Łowiczu, późniejsza kolegiata.⁷ 11 listopada.⁸ Iwo (Iwan) prałat prepozyt gnieźnieński.⁹ Mikołaj prałat dziekan gnieźnieński.¹⁰ Tomisław prałat archidiacon gnieźnieński.¹¹ Jan prałat scholastyk i oficjal gnieźnieński.¹² Benedykt prałat kustosz gnieźnieński.¹³ Piotr prałat kanclerz kapituły gnieźnieńskiej.¹⁴ Hanko wicekanclerz Kurii arcybiskupiej.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiařiusz 6, opis jak w dok. 2, k. 96v—97 w nie opublikowanym transumpcie Jana Łaskiego arcybiskupa, legata, prymasa z daty: Piotrków, 2 maja 1525 r., k. 95—107v. Tytuł w trans.: Privilegium molendini.

Drukuje w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Nos Ianislaus divina et Sedis Apostolice providencia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus¹ attendentes, quod Ioannes dictus Prutenus advocatus Unieioviensis², cui post uxorem suam pars eiusdem advocacie ex successione legitima derivatur, in eadem parte nequit iuxta sui status decenciam sustentari, sibi et suis liberis ac successoribus legitimis, inspectis serviciis suis, que nobis et ecclesie nostre impendit, a quo eo et est in posterum impensurus, locum molendini et ipsum molendinum ibidem in Unieow super fluvium Wartham, ubi advocatus olim molendinum habuerat, de consensu fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet Capituli, donavimus [k. 97] et liberaliter conferimus per presentes per prefatum Ioannem et suos liberos ac successores legitimos perpetuo libere possidenda. In cuius rei testimonium presentes literas supradicto Ioanni dari iussimus, nostri et prefati Capituli sigillorum appensione munitas. Datum Gnezne quinto Kalendas Maii anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo sexto, presentibus honorabilibus viris fratribus nostris dominis: Iwone preposito³, Vincencio decano⁴, Thomislao cantore⁵, Precslao archidiacono⁶, Ioanne scolastico et officiali⁷, Benedicto custode⁸, Petro cancellario⁹ et aliis multis canonicis Gneznensibus in capitulo congregatis. Per manus Hanconis vicecancellarii Curie nostre¹⁰.

9

Nadanie wolnego łanu we wsi Słupia.

Łowicz, 23 sierpnia 1337

Janisław arcybiskup gnieźnieński nadaje Pawłowi zwanemu Tyczka wolny łan we wsi arcybiskupstwa Słup (Słupia) w dobrach łowickich, lokowanej uprzednio na prawie niemieckim.

Oryginał nie znany.

Kopia 1: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiařiusz 5 (B-5), dawniej prawidłowo Liber privilegiorum 2, sporządzony w latach 1475—1585, k. 249—249v (foliacja nowa na dole księgi) w nie drukowanym transumpcie kardynała Fryderyka, arcybiskupa, prymasa, biskupa krakowskiego z daty: Skierniewice, 28 czerwca 1494 r., karty te same. Tytuł trans.: Słupya mansus libertatus.

Kopia 2: tamże, Kopiařiusz 6, opis jak w dok. 2, k. 59, w cytowanym tran-

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Jan zw. Prusakiem, wójt uniejowski.

³ Iwon prałat prepozyt gnieźnieński.

⁴ Wincenty prałat dziekan gnieźnieński.

⁵ Tomislaw prałat kantor gnieźnieński.

⁶ Przecław prałat archidiacon gnieźnieński.

⁷ Jan prałat scholastyk i ofcjat gnieźnieński.

⁸ Benedykt prałat kustosz gnieźnieński.

⁹ Piotr prałat kanclerz gnieźnieński.

¹⁰ Hanko wicekanclerz Kurii arcybiskupiej.

sumpcie na k. 58v—59v. Błędna data roczna (1333). Tytuł trans.: Confirmacio lanei in villa Slupya.

Ekscerpt: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 184—185. Błędna data roczna (1347). Ekscerpt stanowi fragment akt z 1511 r.*

Publikuje w oparciu o obydwie kopie.

In nomine Domini amen. Quoniam facta mortalium per decursum temporis evanescent, consueverunt scriptura et^a subscriptione testium posteris commendare. Proinde nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis gracia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus universis presencium noticiam habituris, quod inspectis fidelibus serviciis Pauli dicti Thyczka² nobis et ecclesie nostre exhibitis et in posterum exhibendis, sibi mansum unum sive laneum solubilem, quem nunc idem Paulus in villa nostra Theutonicali³, que Slup^b dicitur, tenet, suisque liberis et successoribus legitimis damus et concedimus perpetuo libere possidendum, facientes eundem mansum suum ab omnibus solutionibus et serviciis penitus liberum et solutum. In cuius rei testimonium nostrum sigillum presentibus literis, quas dicto Paulo dari mandavimus, est appensum. Actum et datum in Lowicz in vigilia beati^c Bartholomei Apostoli anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo septimo^d, presentibus dominis: Ioanne scolastico^e et officiali^e Gneznensi⁴, Nicolao preposito Opoliensi⁵, Racslao Rudensi preposito⁶ et Creslao⁷ canonicis Gneznensibus, Martino archidiacono Czynnensi⁸, Sbiluto cantore Cruschwienciensi⁹, Ioanne preposito Calissiensis¹⁰ et aliis fidedignis.

10

Potwierdzenie wolnego ładu dla Andrzeja we wsi Janisławice.

Leszno, 4 września 1338

Janisław arcybiskup gnieźnieński zatwierdza Andrzejowi zięciowi Radstawa posiadanie wolnego ładu we wsi arcybiskupstwa Janisławice (w dobrach łowickich), dla którego nabył go teść od Stanisława syna Biezstryja, któremu odsprzedał go Wacław syn Radstawa, otrzymawszy go od metropolity przy zakładaniu wsi.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 116v—117.

^a aut Kop. 1.

^b Slupya Kop. 1.

^c brak Kop. 1.

^d tercio Kop. 2.

^e brak Kop. 2.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Paweł zw. Tyczka.

³ Nie znamy dokumentu lokacyjnego (na prawie niemieckim) dla wsi Slup, potem Slupia k. Skierniewic.

⁴ Jan prałat scholastyk i oficjal gnieźnieński.

⁵ Mikołaj prałat prepozyt kolegiaty opolskiej w diecezji wrocławskiej i kanonik gnieźnieński.

⁶ Radstaw prałat prepozyt kolegiaty w Rudzie i kanonik gnieźn.

⁷ Krzesław kanonik gnieźnieński.

⁸ Marcin prałat archidiacon czerski w diec. poznańskiej.

⁹ Zbylut prałat kantor kruszwicki w diec. włocławskiej.

¹⁰ Jan prałat prepozyt kolegiaty kaliskiej w archidiec. gnieźn.

Wpisu dokonano po r. 1531. Tytuł wpisu: Ville Jenysławice eiusdem clavis [Squirnyeivicensis].

Ekscerpt niepełny: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 173. Błędne imię wyśtaawcy dokumentu: Iaroslau. Ekscerpt jest fragmentem akt z 1511 r.

Drukuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Nos Ianislaus divina providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus universis, ad quos devenierit scriptum presens, quod cum olim inspectis serviciis Venceslai filii quondam Racslai² in^a villa nostra Janislawice de novo fundata³ [ipsi] mansum liberum dedissemus cum iure donandi, vendendi et commutandi, prout in literis super hoc confectis plenius continetur⁴, idem Venceslaus necessitate compulsus dictum mansum cum eo iure, quo ipse tenuit, vendidit Bestrigio⁵, quo defuncto Stanislaus filius suus predictum mansum dicto Racslao preposito Rudensi⁶ vendidit. Et idem prepositus mansum Andree genero suo⁷ resignavit libere ac voluntarie coram nobis. Nos ideo predictas vendicionem et resignacionem ratas et gratas habentes supradictum mansum prefato Andree ac suis liberis eo iure, quo sepredictus Venceslaus tenuit, confirmamus. In cuius rei testimonium nostrum sigillum est appensum. Datus in Leszno⁸ II Nonas Septembris anno Domini millesimo CCC^o XXXVIII, presentibus honorabilibus et discretis viris dominis: Petro cancellario Gneznensi⁹ [k. 117], Henrico archidiacon Psczoviensi¹⁰, Nicolao lectore Predicatorum¹¹, Hancockone vicecancellario¹², Kielczone canonico Plocensi¹³ et aliis fidedignis.

11

Przyznanie 1¹/₃ wolnego łąnu we wsi Głuchów.

Stupia, 12 września 1338

Janisław arcybiskup gnieźnieński przystępując do lokacji na prawie niemieckim wsi Głuchów (w majątnościach łowickich), nadaje w niej 1¹/₃ wolnego łąnu Witostławowi oraz dzieciom jego zmarłego brata Wita za prace (podjęte uprzednio przez obu braci przy karczowaniu i uprawie

^a Wyraz ten poprzedzają w kopii niepotrzebne słowa: pro suis serviciis.

^b XXX Kop.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Wacław syn Radostawa, zanim także wstąpił do stanu duchownego. Por. przyp. 6—7.

³ Zob. wyżej dokument 5.

⁴ Nie jest znany ten dokument.

⁵ Biezstryj ojciec następującego w tekście Stanisława.

⁶ Radstaw prałat prepozyt kolegiaty rudzkiej w archidiecezji gnieźnieńskiej.

⁷ Andrzej mąż córki Radostawa z czasów św.Łeckich.

⁸ Leszno w ziemi wschowskiej, późniejsze gniazdo Leszczyńskich.

⁹ Piotr prałat kanclerz kapituły gnieźnieńskiej.

¹⁰ Henryk prałat archidiacon pszczewski w kapitule poznańskiej.

¹¹ Mikołaj lektor Dominikanów, nie wiadomo skąd.

¹² Hanko wicekanclerz Kurii arcybiskupiej.

¹³ Kielcz kanonik płocki.

sąsiednich zarośli Jaworzec, które metropolita obecnie wcielił do Gluchowa. W zamian za to jeden mężczyzna z obydwu rodzin będzie nadal świadczył usługi arcybiskupowi i przyszłemu sottysowi wsi Wacławowi, urzędnikowi ksiądzemu.

Oryginał nie znany.

Kopia 1: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiařiusz 5, opis jak w dok. 9, k. 50—50v w nie drukowanym transumpcie kardynała Fryderyka, arcybiskupa, prymasa, biskupa krakowskiego z daty: Skierniewice, 2 kwietnia 1500 r., karty te same. Tytuł trans.: Innovacio privilegii scultecie in Gluchow in clave Squirnyevicensi.

Kopia 2: *Itumże*, Kopiařiusz 6, opis jak w dok. 2, k. 61, w wymienionym transumpcie na k. 60v—61v. Wpis trans. po r. 1531. Tytuł trans.: Ville Gluchow.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 178—179. Stanowi on fragment akt z 1511 r.

Publikuję w oparciu o obydwie kopie.

In nomine Domini amen. Ianislaus divina et Apostolice Sedis gracia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus universis presentes literas inspecturis, quod cum pro melioracione bonorum ecclesie nostre quandam mericam dictam Jaworzec², sitam inter villas nostras Bialinino et Gluchowo in districtu Lowicensi, Vito et Vitoslao fratribus³ ad extirpandum et colendum ad servicia dedissemus, tandem condicionem eiusdem ecclesie nostre meliorare pro viribus cupientes, dictam villam Gluchow iure Theutonico⁴ exposuimus ad locandum, sibi dictos agros et tabernam propria cum merica residua de Jaworzec adiungendo. Et ne predictus Vitoslaus et pueri fratris sui Viti defuncti suis laboribus frustrarentur, ipsis mansum unum et terciam partem alterius mansi a solucionibus nostris ordinariis et a censu liberos perpetuo dedimus et conferimus per presentes, ita tamen, quod unus eorum nobis vel domino Venceslao procuratori Ravensi⁵ magnifici principis domini ducis Semoviti⁶, qui a nobis dictam Gluchow villam obtinuit, in equo ad servicia teneatur. In cuius rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum. Actum et datum in Slupp⁷ pridie Idus Septembris anno Domini millesimo tricesimo tricesimo octavo, presentibus honorabilibus viris et discretis dominis: Preclao archidiacono⁸, Petro cancellario⁹ Gneznensibus, Bartholomeo cantore Wladislaviensi¹⁰, Creslao preposito Rudensi¹¹ canonicis Gneznensibus, Henrico archidiacono [Pszczoviensi]¹², Hancone vicecancellario et canonico Lanciciensi¹³ et aliis pluribus fidedignis.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Jaworzec zarośle znajdujące się pomiędzy wsiami arcybiskupstwa Białymin i Gluchów.

³ Wit i Witostaw bracia.

⁴ Mowa ogólnie o prawie niemieckim.

⁵ Wacław rawski prokurator ksiądzęcy.

⁶ Ziemowit II książę wiski, rawski i sochaczewski, ur. w 1283 r.

⁷ Stup, nowsza nazwa Stupia, wieś, por. dokument 9.

⁸ Przedstaw (Przetaw) prałat archidiakon gnieźnieński.

⁹ Piotr prałat kanclerz kapituły gnieźnieńskiej.

¹⁰ Bartłomiej prałat kantor włocławski, kanonik gnieźnieński.

¹¹ Krzesław prałat prepozyt kapituły w Rudzie, kanonik gnieźn.

¹² Henryk prałat archidiakon pszczyński w kapitule poznańskiej.

¹³ Hancko wicekanclerz Kurii arcybiskupiej i kanonik łęczycki.

Lokacja wsi Cichmiana na prawie średzkim.

Kalisz, 22 marca 1339

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, przekazuje Mikołajowi synowi Teodoryka mieszczaninowi uniejowskiemu wieś arcybiskupstwa Cichmiana (w woj. sieradzkim, pow. szadkowskim) do lokowania na prawie średzkim, sprzedaje wspomnianemu za pewną sumę tamtejsze sołectwo, określa jego uposażenie, powinności osadników i swoje rezerwacje.

Oryginal nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 241—241v. Wpisu dokonano w 2 poł. XVI w. Tytuł wpisu: Privilegium scultetiae Czichmana.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 236. Jest on fragmentem akt z 1512 r.

Drukuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Quoniam facta mortalium per defluxum temporis plerumque deduci solent in oblivionis abyssum, provida sapientum decrevit auctoritas hominum gesta digna memoria scripture testimonio cum annotatione testium posteriorum noticie commendare. Proinde nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus universis presentibus et futuris, ad quos devenerit scriptum presens, quod melioracioni bonorum ecclesie nostre, quantum aspirante Domino possumus, intendentes, villam seu hereditatem eiusdem ecclesie nostre Gneznensis dictam Cichmiana² in wlgari, sitam prope civitatem nostram [k. 241v] Unieuiow, sub rathabacione fratrum nostrorum, videlicet Gneznensis Capituli, iure Theutonico, scilicet Novi Fori³, exposuimus ad locandum, vendentes pro certa summa pecunie Nicolao [filio] quondam Theodrici civis de Unieuiow⁴ scolteciam in eadem, dantes sibi et liberis ac successoribus suis legitimis racione dicte scoltecie octavum mansum liberum de omnibus mansis, que in eadem hereditate poterunt inveniri, tercium denarium iuramentorum et cuiuslibet iudicati, medietatem tabernarum et ius piscandi in fluvio Wartha, per unum tantummodo piscatorem, dictus scoltetus cum suis successoribus quiete et pacifice possidebunt. Preterea incolis hereditatis predicte uno anno de agris dudum excultis et octo annis de agris incultis plenam et omnimodam concedimus libertatem. Item quod post unum annum de agris olim excultis decimam solvent manipularem in campis. Postquam vero elapsa fuerit octo annorum totalis libertatis incole prefati de quolibet manso duas mensuras tritici, quatuor mensuras siliginis et sex mensuras avene ac fertonem, sicut in Unieuiow solvitur⁵, singulis annis nomine census et decime solvere tenebuntur. Et quoniam iura civitatis predicte Srzoda nobis sunt incognita, omnia iura, que commodum et utilitatem respiciunt dominorum, salva nobis

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Cichmiana wieś w pobliżu Uniejowa, w parafii Wilamów.

³ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Novi Fori).

⁴ Mikołaj syn śp. Teodoryka, mieszczanin uniejowski.

⁵ Używano tu miar i wag uniejowskich.

et integra reservamus. Ut autem hec ordinatio nostra perpetue firmitatis robur obtineat, presentes literas predicto scolteto dari mandavimus, nostri ac predicti Capituli sigillorum munitione roborantes. Actum et datum in Kaliss XI Kalendas Aprilis anno Domini M CCC XXX nono, presentibus honorabilibus viris fratribus dominis: Thomislao cantore⁶, Precslao archidiacono⁷, Petro scolastico⁸ Gneznensibus, Boguslao cantore Lanciensi⁹, Kelczone preposito Kalissiensi¹⁰ canonicis Gneznensibus et aliis quampluribus fidedignis.

13

Sprzedanie sołectwa (wójtostwa) w Piątku i nadanie miastu prawa średzkiego.

Gniezno, 26 kwietnia 1339

Janisław arcybiskup gnieźnieński, za zgodą kapituły metropolitalnej, sprzedaje za pewną sumę Domasławowi synowi Witostawa sołectwo w arcybiskupim mieście Piątku (woj. i pow. łęczycki), określa jego uposażenie i zrównuje w uprawnieniach z wójtami miast arcybiskupstwa, nadaje mieszczanom prawo średzkie i przypomina własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 169—169v. Wpisu z błędnym imieniem wystawcy: Jaroslaus dokonano w r. 1532. Tytuł wpisu: Advocacie Pyanthkoviensis eiusdem clavis.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 198. Stanowi on fragment akt z 1512 r.

Publikuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne gestarum rerum memoria processu temporis evanescat a memoria futurorum, sapientum decrevit industria facta presencia literarum serie cum annotatione testium posterorum noticie commendare. Proinde nos Ianislaus^a divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ cupientes pro viribus, ut oppidum seu civitas nostra et ecclesie nostre Gneznensis [k. 169v] dicta Piantek², sita in terra Lanciensi, possit in melius reformari, sculteciam in ea Domaslao, filio quondam Vithoslai³, de consensu fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet Capituli, vendidimus pro certa pecunie quantitate, assignantes sibi et suis heredibus ac successoribus legitimis nomine dicte scultecie unum mansum, unum hortum et unam tabernam libere perpetuo possidenda. Ceterum de macellis carnificum, sutorum, pistorum et aliorum artificum prefatus scultetus cum suis successoribus sextum denarium obtinebit. Item volumus, quatenus idem Domaslaus scultetus eodem iure gaudeat, quo alii nostri sculteti vel advocati

⁶ Tomisław prałat kantor gnieźnieński.

⁷ Przedstaw (Przeclaw) prałat archidiacon gnieźnieński.

⁸ Piotr prałat scholastyk gnieźnieński.

⁹ Bogusław prałat kantor łęczycki i kanonik gnieźnieński.

¹⁰ Kielcz (Kielczon) prałat prepozyt kaliski, kanonik gnieźn.

^a Jaroslaus błędnie Kop.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Piątek miasto pomiędzy Łęczycą a Łowiczem.

³ Damasław syn zmarłego Witostawa.

in Lovicz, in Unieow et in aliis civitatibus perfruuntur. Preterea decernimus, quatenus incole civitatis predictae in omnibus causis iudicialibus iure Theutonico gaudeant, videlicet Novi Fori⁴. Et quoniam predictae civitatis Sredensis iura sunt nobis incognita, omnia iura, que commodum et utilitatem respiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. Ut autem hec ordinatio nostra robur obtineat perpetue firmitatis, presens privilegium supradicto sculteto dari mandavimus nostrique et prefati Capituli sigillorum robore communitum. Actum et datum Gnezne sexto Calendas Maii anno Domini millesimo tricentesimo tricesimo nono, presentibus honorabilibus viris dominis: Iwano preposito⁵, Vincencio decano⁶, Thomislao cantore⁷, Predslao archidiacono⁸, Petro scolastico⁹, Benedicto custode¹⁰ Gneznensibus et aliis fidedignis.

14

Odnowienie przywileju na sołectwo we wsi Wydrzyn.

Gniezno, 26 kwietnia 1340

Janisław arcybiskup gnieźnieński uznawszy, że Piotr zwany Rusinem, syn Mikołaja, utracił przywilej na sołectwo wsi arcybiskupstwa Wydrzyn (w ziemi wieluńskiej) i na lokację jej na prawie średzkim — wystawiony mu przypuszczalnie przez poprzedniego ordynariusza Jakuba Swinkę — za zgodą kapituły metropolitalnej, wydaje jego synowi Mikołajowi nowy dokument, w którym określa uposażenie sołtysa, powinności osadników i swoje rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Koptariusz 5, opis jak w dok. 9, k. 363—363v w nie opublikowanym transumpcie arcybiskupa Mikołaja Dzierzgowskiego legata, prymasa z daty: Gniezno, 26 kwietnia 1555 r., k. 362v—364. Tytuł trans.: Privilegium renovationis privilegii scultetie in Vidrzyn.

Ekscerpt niepełny: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 384. Jest on fragmentem akt z 1512 r.

Drukuje w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne gestarum rerum memoria processu temporis evanescat a noticia futurorum hominum, decrevit industria facta mortalium presenciam literarum serie cum annotatione testium posterorum noticie commendare. Proinde nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus¹ notum facimus universis tam presentibus, quam futuris, ad quorum noticiam venerit scriptum presens, quod quoniam nobis sit factum testimonium fidedignum, et prout melioracionem bonorum nostrorum et ecclesie nostre

^b W kopii następuje pomyłkowo słowo Unyeowiensi.

⁴ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Sroda Śląska).

⁵ Iwon (Iwan) prałat prepozyt gnieźnieński.

⁶ Wincenty prałat dziekan gnieźnieński.

⁷ Tomisław prałat kantor gnieźnieński.

⁸ Przedstaw prałat archidiacon gnieźnieński.

⁹ Piotr prałat scholastyk gnieźnieński.

¹⁰ Benedykt prałat kustosz gnieźnieński.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

Gneznensis hereditariorum [villa] nostra et ecclesie eiusdem Vidrzyno² vulgariter nuncupata, sita in terra Wielunensi, esset per nostros predecessores³ exposita ad locandum iure Theutonico, videlicet Novi Fori⁴, et quod Petrus dictus Russin, patre Nicolao⁵, super scultecia sua, quam habuit ibidem in Vidrzyno, privilegium perdidit casualiter ac super locacione hereditatis eiusdem. Nos vero exposicionem locacionis predictae ratam habentes, de consensu fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet Capituli, huiusmodi privilegium duximus iuri dandum declarantes, quod Nicolaus filius dicti Petri⁶ Rutheni habebit sculteciam cum suis liberis in villa Vidrzyno, cum dicta successione pacifica, assignantes sibi suisque successoribus legitimis nomine scultecie eiusdem octavum mansum liberum medietatem [k. 363v] tabernarum, bancarum sutorum, carnificum et vistorum ac quarumlibet camerarum, tercium denarium iuramentorum et cuiuslibet iudicati, tercium hortum liberum prefatus scultetus cum suis liberis possidebit. Et preterea incolis hereditatis predictae locatis vel locandis infra tres annos, a data presencium comountandos, plenam a salacione census et decime concedimus libertatem. Postquam autem hi anni libertatis efinxerint, prefati incole quatuor mensuras tritici, quatuor siliginis et quatuor avene ac fertonem usualis argenti nobis racione census et decime de quolibet manso annis singulis solvere tenebuntur. Et quoniam iura predictae civitatis Srodensis nobis sunt incognita, omnia iura, que commodum et utilitatem resoiciunt dominorum, salva nobis et integra reservamus. Ut autem hec nostra ordinacio robur perpetue obtineat firmitatis, presens privilegium scribi dicto sculteto mandavimus ac nostri et prefati Capituli sigillorum robore communiri. Actum et datum Gnezne sexto Kalendas Maii anno [Domini] millesimo tricentesimo quadragesimo, presentibus honorabilibus dominis: Iwano preposito⁷, Vincencio decano⁸, Petro scolastico⁹, Benedicto custode¹⁰ Gneznensibus, Petro preposito¹¹, Martino decano¹² Lanciensibus et canonicis Gneznensibus et aliis fidedignis.

15

Dokończenie lokacji wsi Głuchów na prawie średzkim.

Gniezno, 26 kwietnia 1341

Janisław arcybiskup gnieźnieński — finalizując lokację rozpoczętą przed trzema laty, por. dokument 11 — za zgodą kapituły metropolitalnej, przekazuje Paszkowi zięciowi prokuratora rawskiego Wacława wsie arcybiskupstwa Głuchów, Miłochniewice i woliznę Jaworzec (w posia-

² Wydrzyn wieś w pobliżu Wielunia.

³ W rachubę może tu wchodzić jedynie arcybiskup Jakub Świnka (1283—1314).

⁴ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Sroda na Śląsku).

⁵ Piotr zw. Rusinem, syn Mikołaja.

⁶ Mikołaj syn Piotra Rusina a wnuk Mikołaja.

⁷ Iwon (Iwan) prałat prepozyt gnieźnieński.

⁸ Wincenty prałat dziekan gnieźnieński.

⁹ Piotr prałat scholastyk gnieźnieński.

¹⁰ Benedykt prałat kustosz gnieźnieński.

¹¹ Piotr prałat prepozyt archidiecezji w Łęczycy, kanonik gnieźnieński.

¹² Marcin prałat dziekan łęczycy, kanonik gnieźn.

dłóściach łowickich, niedaleko Jeżowa) do łącznego lokowania na prawie średzkim, sprzedaje wspomnianemu za pewną sumę tamtejsze sołectwo, określa jego uposażenie, powinności osadników i własne rezerwacje.

Oryginał nie znany.

Kopia: Gniezno, Arch. Archidiec., Kopiarz 6, opis jak w dok. 2, k. 53v—54. Dokument wpisano ok. 17 XI 1531. Tytuł wpisu: Villarum Gluchow — Mylochnewice.

Ekscerpt: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa, s. 177. Błędna data: 1340. Ekscerpt stanowi fragment akt z 1511 r.

Publikuję w oparciu o kopię.

In nomine Domini amen. Ne facta mortalium per decursum temporis in oblivionis deducantur abyssum, sapientum decrevit auctoritas ea literarum serie cum annotatione testium posterorum noticie commendare. Igitur nos Ianislaus divina et Apostolice Sedis providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum esse volumus tam presentibus, quam futuris, ad quorum noticiam devenerit presens scriptum, quod melioracioni bonorum ecclesie nostre, quantum concedente Domino possumus, intendentes, villam nostram et eiusdem ecclesie dictam Gluchow², Milochnowice³ quoque et libertatem, que Jaworzec⁴ wlgariter nuncupatur, sitas prope Iezow⁵, insimul uniendas iure Theutonico, quod servatur in Srzoda⁶, de consensu fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet Capituli, exposuimus ad locandum, venedentes Pasconi filiastro domini Venceslai procuratoris Ravensis⁷ scolteciam in eadem pro certa pecunie quantitate, dantes et assignantes sibi et suis liberis ac successoribus legitimis nomine eiusdem scoltecie octavum mansum liberum, medietatem [k. 54] tabernarum, tercium denarium de manufactis sutorum et pistorum ac aliarum quarumcunque, que inibi locare poterunt in futurum, iuramentorum similiter tercium denarium et cuiuslibet iudicati libere perpetuo possidenda. Adiungentes insuper, quod idem scoltetus et sui legitimi successores, ubicumque poterint in limitibus hereditatum in unum, ut dictum est, commemoratarum construere et edificare poterint molendinum, piscinam, eciam et locum aptum pro humuleto formabunt, ubi ipsis videbitur expedire. Preterea incole hereditatis eiusdem novem annis, eo quod tres anni libertatis omnino [?] sunt elapsi⁸, a solutione decime et aliis solutionibus gaudebunt omnimoda libertate. Ita tamen, quod sex annis primis eiusdem libertatis elapsis incole predicti medietatem maldratarum et fertonum nobis solvere tenebuntur. Predicta vero duodecim annorum expleta libertate memorati incole hereditatis prefate modium siliginis, modium tritici, modium avene ac fertonem usu-

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Gluchów wieś parafialna w dekanacie skierniewickim. Por. dokument 11.

³ Miłochnowice wieś w par. Gluchów.

⁴ Jaworzec — zob. dok. 11.

⁵ Jeżów na południe od Skierniewic, prepozytura Benedyktynów.

⁶ Prawo niemieckie w odmianie średzkiej (Novum Forum).

⁷ Paszek zięć Wacława, prokuratora rawskiego księcia Ziemowita II. Por. dok. 11.

⁸ Lokację Gluchowa Janisław przeprowadzał już w r. 1338. Zob. dok. 11.

alis argenti in festo sancti Martini⁹ de manso quolibet annis singulis nobis solvent. Et quoniam iura predictae civitatis Szroda nobis sunt prorsus incognita, omnia iura, que honorem et commodum respiciunt domini, salva nobis et integra reservamus. Ut autem hec omnia inviolabiliter perseverent, presentes literas scribi iussimus, nostri et eiusdem Gneznensis Capituli sigillorum munimine roboratas adicientes insuper, quod cum nos versus Lniesczno¹⁰ venire contigerit, dictum molendinum scolteti absque aliquo emolimento Curie nostre molet. In pisonia eciam eodem tempore mansionis nostre, in pisonia scolteti piscabimur supradicti. Actum et datum Gnezne in crastino sancti Marci anno Domini millesimo tricentesimo quadragesimo primo, presentibus honorabilibus viris dominis: Iwone preposito¹¹, Vincencio decano¹², Predslao archidiacono¹³, Mathia scolastico¹⁴, Benedicto custode¹⁵ Gneznensibus et pluribus aliis dominis et prelati tunc in capitulo congregatis.

16

Erekcja parafii Staw w ziemi kaliskiej.

Opatówiek, 2 listopada 1341

Janisław arcybiskup gnieźnieński, po zbudowaniu kościoła pod wezw. św. Mikołaja Biskupa we wsi Staw, eryguje tamtejszą parafię z dzieł wzięciu wsi szlacheckich należących uprzednio do parafii Chlewo, Błaszki oraz Iwanowice, przydzielając z nich dziesięciny rektorowi kościoła.

Oryginał nie znany.

Kopia: Włocławek, Arch. Diecezjalne, sygn. AAG. Wiz. 2, s. 224 w nie opublikowanym transumpcie arcybiskupa Jarosława z daty: Opatówiek, 1 lutego 1346 r., s. ta sama. Wpisu trans. dokonano w l. 1604—1606. Tytuł wpisu: Erectio ecclesiae parochialis Stavensis.

Drukuje w oparciu o kopie.

Noverint universi presentes literas inspecturi, quod nos Ianislaus divina providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹, fundata ecclesia in Staw² ad honorem sancti Nicolai³, villas pro parochia addidimus cum decimis militaribus et addimus in presenti, videlicet: Tymienice⁴, Severusovice⁵, Mroczkowice⁶, Skarbimierz⁷, Jarzice⁸, Suli-

⁹ 11 listopada.

¹⁰ Lnieszno wieś na terenie par. Janisławice w dek. skierniewickim.

¹¹ Iwon prałat prepozyt gnieźnieński.

¹² Wincenty prałat dziekan gnieźnieński.

¹³ Przedslaw prałat archidiacon gnieźnieński.

¹⁴ Maciej prałat scholastyk gnieźnieński.

¹⁵ Benedykt prałat kustosz gnieźnieński.

¹ Janisław arcybiskup metropolita gnieźnieński, jak przyp. 1 w dok. 1.

² Staw wieś w woj. i pow. kaliskim.

³ Św. Mikołaj Cudotwórca biskup Miry z początku IV w.

⁴ Wieś Tymieniec.

⁵ Zapis zniekształcony przez kopistów, dziś Sędzimirowice.

⁶ Obecnie Mroczki.

⁷ Dzisiaj Skalmierz.

⁸ Miejscowość obecnie nie istniejąca.

sowice⁹, Gorzuch¹⁰, Wilkanowo¹¹ et Kilianczice¹², prohibentes rectoribus ecclesiarum de Chlewo¹³, de Błaski¹⁴ et de Iwanowice¹⁵, ut se de predictis villis amplius non intermittant. In cuius rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum. Datum in Opatow¹⁶ in crastino Omnium Sanctorum anno Domini millesimo tricentesimo XLI.

⁹ *Aktualnie Suliszewice.*

¹⁰ *Obecnie Gorzuty.*

¹¹ *Miejscowość zanikła.*

¹² *Wieś aktualnie nie istniejąca.*

¹³ *Chlewo sąsiednia wieś parafialna.*

¹⁴ *Błaski sąsiadujące miasto parafialne.*

¹⁵ *Iwanowice sąsiednia wieś parafialna.*

¹⁶ *Opatówek jeden z ośrodków gospodarczych i rezydencja arcybiskupów.*

SPIS TREŚCI

Wstęp: Rozproszenie dokumentów arcybiskupa Janisława . . .	[3]
1. Rozproszenie w zasobie	[3]
2. Niescalenie w druku	[3]
3. Reszta uwag	[6]
Publikacja dokumentów	[6]
1. Zatwierdzenie kolejnej umowy zawartej pomiędzy Witowem a Sulejowem	[6]
2. Lokacja wsi Kozielec na prawie chełmińskim	[8]
3. Odnowienie wójtostwa w mieście Kwieciszewie lokowanym na prawie średzkim	[9]
4. Lokacja wsi Boguszyna Woda na prawie średzkim	[10]
5. Lokacja na prawie średzkim powstającej wsi Janisławice	[11]
6. Lokacja wsi Oraczew na prawie średzkim	[13]
7. Lokacja wsi Rabowo — późniejsze Duplice na prawie średzkim	[14]
8. Nadanie młyna w Uniejowie	[15]
9. Nadanie wolnego łąnu we wsi Słupia	[16]
10. Potwierdzenie wolnego łąnu dla Andrzeja we wsi Janisławice	[17]
11. Przyznanie 1 $\frac{1}{3}$ wolnego łąnu we wsi Głuchów	[18]
12. Lokacja wsi Cichmiana na prawie średzkim	[20]
13. Sprzedanie sołectwa (wójtostwa) w Piątku i nadanie miastu prawa średzkiego	[21]
14. Odnowienie przywileju na sołectwo we wsi Wydrzyn	[22]
15. Dokończenie lokacji wsi Głuchów na prawie średzkim	[23]
16. Erekcja parafii Staw w ziemi kaliskiej	[25]